

اصول قانون اساسی

در تونظرات شورای نگهبان

عنوان

اصل چهل و سوم

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۱۴۴

تاریخ: ۱۳۹۳/۸/۲۶



پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل چهل و سوم

تدوین:

محمد فتحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۱۴۴

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۸/۲۶

پژوهشکده شورای نگهبان



فهرست مطالب

اصل چهل و سوم.....	۳
۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی.....	۳
۱-۱- نظر شورای نگهبان در خصوص طرح احیاء و واگذاری اراضی مزروعی.....	۳
۱-۲- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه راجع به تأسیس شرکت‌های خاص پایانه و حمل بار در بنادر و مبادی ورودی کشور.....	۴
۱-۳- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه تأمین و توزیع کالا.....	۵
۱-۴- نظر شورای نگهبان در خصوص طرح قانونی بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران.....	۶
۱-۵- نظر در خصوص لایحه برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران.....	۱۹
۱-۶- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور....	۲۱
۱-۷- نظر شورای نگهبان در خصوص طرح تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی.....	۲۱
۱-۸- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور...	۲۲
۱-۹- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری.....	۲۲
۱-۱۰- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰).....	۲۳
۱-۱۱- نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه	

-
- جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰)..... ۲۳
- ۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران..... ۲۴
- ۲-۱- نظرسورای نگهبان در خصوص اساسنامه شرکت مادر تخصصی سرمایه گذاری‌های خارجی ایران..... ۲۴
- ۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان..... ۲۴
- ۳-۱- نظریه شورای نگهبان در خصوص استعلام نخست وزیر..... ۲۴
- ۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ۲۶
- ۴-۱- نظریه شورای نگهبان در خصوص استعلام وزیر تعاون..... ۲۶
- ۵- تذکرای ارشادی و قانونی شورای نگهبان..... ۲۷

اصل چهل و سوم

برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران بر اساس ضوابط زیر استوار می شود:

۱- تأمین نیازهای اساسی: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه.

۲- تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قرار دادن وسایل کار در اختیار همه کسانی که قادر به کارند ولی وسایل کار ندارند، در شکل تعاونی، از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر که نه به تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروه های خاص منتهی شود و نه دولت را به صورت یک کارفرمای بزرگ مطلق درآورد. این اقدام باید با رعایت ضرورت های حاکم بر برنامه ریزی عمومی اقتصاد کشور در هر یک از مراحل رشد صورت گیرد.

۳- تنظیم برنامه اقتصادی کشور به صورتی که شکل و محتوا و ساعات کار چنان باشد که هر فرد علاوه بر تلاش شغلی، فرصت و توان کافی برای خودسازی معنوی، سیاسی و اجتماعی و شرکت فعال در رهبری کشور و افزایش مهارت و ابتکار داشته باشد.

۴- رعایت آزادی انتخاب شغل و عدم اجبار افراد به کاری معین و جلوگیری از بهره کشی از کار دیگری.

۵- منع اضرار به غیر و انحصار و احتکار و ربا و دیگر معاملات باطل و حرام.

۶- منع اسراف و تبذیر در همه شئون مربوط به اقتصاد، اعم از مصرف، سرمایه گذاری، تولید، توزیع و خدمات.

۷- استفاده از علوم و فنون و تربیت افراد ماهر به نسبت احتیاج برای توسعه و پیشرفت اقتصاد کشور.

۸- جلوگیری از سلطه اقتصادی بیگانه بر اقتصاد کشور.

۹- تأکید بر افزایش تولیدات کشاورزی، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تأمین کند و کشور را به مرحله خودکفایی برساند و از وابستگی برهاند.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱- نظر شماره ۷۲۳۳ مورخ ۱۳۶۱/۱۰/۲۸ شورای نگهبان در خصوص طرح احیاء

و واگذاری اراضی مزروعی مصوب ۱۳۶۱/۱۰/۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱-۱- عناوین مذکور در ماده (۲)^۱ به استناد اصول ۳، ۴۳ و ۴۴ چون عام است بر موارد اعم از ضرورت انطباق دارد و این اصول در ارتباط با احکام اولیه است و بیان نظام جمهوری اسلامی، با احکام ثانویه و ضرورت‌های موقت و عناوین و قیودی که در فرمان امام مذکور است ارتباط ندارد.

۱-۲- نظر شماره ۹۷۱۷ مورخ ۱۳۶۲/۷/۲۱ شورای نگهبان در خصوص لایحه راجع به تأسیس شرکت‌های خاص پایانه و حمل بار در بنادر و مبادی ورودی کشور مصوب ۱۳۶۲/۷/۱۲ مجلس شورای اسلامی:

۱-۲-۱- با توجه به بند (۲) اصل ۴۳ قانون اساسی که دولت را از کارفرمای بزرگ شدن منع کرده و اینکه اصل ۴۴ قانون اساسی مواردی را که در بخش دولتی قرار می‌گیرد احصاء نموده و سایر موارد را در بخش‌های تعاونی و خصوصی قرار داده، منحصر کردن گاراژداری و کارگزاری کالاهای وارداتی در مبادی ورودی کشور (اداره پایانه‌های بار) به دولت که موضوع این قانون است، به اکثریت آراء مغایر با قانون اساسی شناخته شد. و از لحاظ شرعی نیز مطابقت آن با موازین شرع و احکام اولیه به تأیید اکثریت فقهای شورای نگهبان نرسید.^۲

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل سوم، شماره ۱-۳-۱.

۲. ماده واحده- به وزارت راه و ترابری اجازه داده می‌شود که برای اداره پایانه‌های بار در بنادر امام خمینی، بوشهر، خرمشهر، بندرعباس، چاه‌بهار و جلغا اقدام به ایجاد شرکت‌های سهامی خاص پایانه و کارگزاری نماید.

تبصره ۱- اساسنامه شرکت‌های فوق‌الذکر توسط وزارت راه و ترابری تهیه و پس از تصویب هیئت دولت به تصویب نهایی مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

تبصره ۲- مجمع عمومی شرکت‌های فوق از وزیر راه و ترابری، وزیر کشور، وزیر امور اقتصادی و دارایی، وزیر بازرگانی، وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه تشکیل گردیده و ریاست مجمع عمومی با وزیر راه و ترابری خواهد بود.

تبصره ۳- شرکت‌های فوق صرفاً امور مربوط به کارگزاری کالاهای وارداتی را انجام داده و امور مربوط به حمل بار از بنادر و مبادی ورودی کماکان توسط کامیون‌داران بخش خصوصی شرکت‌های تعاونی حمل و نقل و یا سایر شرکت‌هایی که به موجب اساسنامه مجاز به حمل و نقل کالا خواهند بود انجام می‌گیرد.

(در خصوص ایراد شورای نگهبان، اصلاحی از سوی مجلس انجام نشده و لذا این لایحه، به سرانجام قانونی نرسیده است.)

۱-۳- نظر شماره ۳۳۷۶ مورخ ۱۳۶۴/۲/۱۵ شورای نگهبان در خصوص لایحه تأمین و توزیع کالا مصوب ۱۳۶۴/۱/۲۲ مجلس شورای اسلامی:

۱-۳-۱- لایحه تأمین و توزیع کالا که به صورت قانون دائمی و نه فقط برای مواقع ضرورت و بحرانی نظام توزیع کالا را تعیین و مسئول آن را وزارت بازرگانی قرار داده (ماده ۳) و مبادرت به طبقه‌بندی کالاها به سه دسته اساسی، ضروری و عادی نموده و تعیین طبقه‌بندی را در اختیار دولت (وزارت بازرگانی) گذاشته (بند ۱ ماده ۳) و توزیع برخی کالاها را در انحصار دولت قرار داده (مستفاد از بند ۱ و ۳ ماده ۵) و تعیین دستگاه‌های مسئول توزیع (بند ۵ ماده ۳) و ایجاد واحدهای تأمین و توزیع (بند ۱ ماده ۳) را به دست دولت سپرده و امکان توزیع کلیه کالاها را که از تولیدات داخلی با واردات توسط دولت تأمین می‌شود به دولت داده و تشخیص مصلحت را به عهده وزارت بازرگانی گذاشته (بند ۲ ماده ۵ و تبصره آن)، با توجه به امکانات عظیم دولت در تأمین کالا به وسایل مزبور و وجود بیش از دو واسطه را در توزیع کالا از تولید تا مصرف ممنوع نموده حتی در مواردی که این امر تأثیری در افزایش قیمت نداشته بلکه موجب تسهیل در امر توزیع و رسیدن کالا به دست مصرف‌کننده می‌باشد و ... کلاً در مسیر سلب اختیار از مردم و محدود کردن بی‌جهت آزادی شغلی افراد و دخالت آنها در امور کشور و دادن سر رشته‌های همه امور در نظام توزیع کالا به دست دولت می‌باشد و آن را به صورت کارفرمای بزرگ در می‌آورد؛ لذا این لایحه با این صورت و محتوی که تنظیم شده با اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی مغایر است.^۱

۱. ماده ۳- وظایف وزارت بازرگانی در امر تأمین و توزیع به ترتیب ذیل است:

- ۱- تعیین طبقه‌بندی کالاها مبتنی بر ضوابط مذکور در این قانون
- ۲- تعیین میزان مصرف و ذخیره‌سازی کالاهای اساسی و ضروری با توجه به وضع تولید داخلی و واردات
- ۳- تعیین ضوابط درصد و نوع کالاهای اساسی و ضروری مورد نیاز مناطق مختلف کشور
- ۴- تعیین ضوابط و سیاست‌گذاری در جهت کمک به تغییر الگوی مصرف و جلوگیری از اسراف، تبذیر و تجمل‌گرایی
- ۵- تعیین دستگاه‌های مسئول توزیع به تناسب نوع کالا با مشاورت نماینده صنف مربوطه که از طرف شورای مرکزی اصناف معرفی می‌شود.
- ۶- تشکیل واحدهای هماهنگ‌کننده تأمین و توزیع کالاهای اساسی و ضروری در موارد لازم
- ۷- ایجاد هماهنگی و تعیین سیاست‌های لازم در تأمین و توزیع کالاها اعم از تولیدات داخلی و کالاهایی که از مبادی ورودی به نقاط مختلف کشور حمل می‌گردد.

۱-۴- نظر شماره ۸۲۸۵ مورخ ۱۳۶۶/۳/۶ شورای نگهبان در خصوص طرح قانونی بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۶/۲/۱۳ مجلس شورای اسلامی:

۱-۴-۱- نظر به اینکه از بند (۲) اصل ۴۳ و تقسیم‌بندی اصل ۴۴ قانون اساسی استفاده می‌شود که در تعاونی اختیار سرمایه و مدیریت در دست اعضا است، در حالی که طبق مفاد این قانون به ویژه مواد (۱۷)، (۱۸)، بندهای (۴) و (۵) ماده (۱۹)، ذیل تبصره (۱) و تبصره‌های (۲) و (۳) ماده (۲۵)، بند (۴) ماده (۲۶)، تبصره (۱) و (۲) ماده (۳۳) و ماده (۴۶) دولت می‌تواند تمام یا قسمت عمده‌ای از سرمایه شرکت‌ها و مؤسسات تعاونی را تأمین نموده و در بسیاری از تصمیمات و برنامه‌ریزی‌ها دخالت



۸- تعیین حدود وظایف و اختیارات واحدهای تأمین و توزیع با رعایت مواد این قانون
۹- پیشنهاد روش توزیع کالاهای اساسی و ضروری برای تصویب نهایی آن توسط هیأت دولت
تبصره- هرکدام از کالاهای ضروری که در حد وفور باشد مشمول وظایف مزبور در این ماده نخواهد بود.
ماده ۴- ...

ماده ۵- نحوه توزیع کالا به شرح ذیل است:

- ۱- توزیع کالا حسب مورد به عهده بخش‌های خصوصی، تعاونی، دولتی است و دولت مسئولیت کنترل و نظارت بر سلامت توزیع کالاها را به عهده دارد.
- ۲- دولت می‌تواند کالاهایی را که از تولیدات داخلی یا واردات تأمین می‌نماید در صورتی که مصالح کشور ایجاب کند، مراحل ذخیره‌سازی و سیاست قیمت‌گذاری و توزیع را نیز به عهده بگیرد.
تبصره- تشخیص مصلحت به عهده وزارت بازرگانی خواهد بود.
- ۳- مرحله خرده‌فروشی کالاهای اساسی طبق معمول به عهده سه بخش دولتی، تعاونی، خصوصی می‌باشد، مگر در مواقع بحران و اضطرار که دولت می‌تواند این مرحله را نیز به عهده گیرد.
- ۴- توزیع کالاهای ضروری و عادی بر عهده بخش‌های خصوصی و تعاونی می‌باشد و فروشگاه‌های دولتی و نهادهایی که رسماً به عنوان وظیفه اصلی سهمی در توزیع کالا دارند، مانند بنیاد ۱۵ خرداد، در محدوده قانونی می‌توانند فعال باشند.
- تبصره- مقدار و سهم هرکدام از بخش‌ها نسبت به کالاهای ضروری در غیر شرایط وفور، به وسیله وزارت بازرگانی تعیین خواهد شد.
- ۵- تأمین و توزیع کالاهای تخصصی مانند دارو کمافی‌السابق زیر نظر ارگان مربوطه انجام می‌گیرد.
تبصره- تشخیص تخصصی بودن کالاها به عهده وزارت بازرگانی است.
- ۶- ...

(در خصوص ایراد شورای نگهبان، اصلاحی از سوی مجلس انجام نشده و لذا این لایحه، به سرانجام قانونی نرسیده است.)

داشته و حتی در سود حاصله نیز شریک باشد و مآلاً زمام امور را در اکثر تعاونی‌ها علی‌الخصوص مؤسسات تعاونی در دست بگیرد ... مواد و تبصره‌های مذکور مغایر با مفهوم تعاون مورد نظر قانون اساسی است.^۱

۱. ماده ۱۷- در شرکت‌های تعاونی تمام یا حداقل (۵۱٪) سرمایه به وسیله اعضا در اختیار شرکت تعاونی قرار می‌گیرد و وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت و تحت پوشش دولت و یا بانک‌ها و شهرداری‌ها و شوراهای اسلامی کشوری و بنیاد مستضعفان و سایر نهادهای عمومی می‌توانند جهت کمک در تأمین یا افزایش سرمایه شرکت‌های تعاونی مشارکت نموده و یا اقدام به انعقاد سایر عقود شرعیه نمایند.

ماده ۱۸- در مؤسسات تعاونی تمام یا حداقل (۵۱٪) سرمایه به وسیله وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت و تحت پوشش دولت و بانک‌ها و شهرداری‌ها و شورای اسلامی کشوری و بنیاد مستضعفان و سایر نهادهای عمومی و موقوفات (با رعایت مقررات مربوط به خود) به شکل حبس تأمین می‌گردد. استفاده مؤسسه تعاونی از سرمایه‌های عمومی مشروط به رعایت این قانون و اساسنامه مؤسسه و مقررات دیگر خواهد بود که در صورت تخلف مؤسسه تعاونی از مقررات مزبور می‌تواند آن را مسترد نماید.

تبصره- تمام یا بخشی از سرمایه‌های عمومی مؤسسه تعاونی با تقاضای هیئت مدیره و موافقت بخش عمومی صاحب سرمایه می‌تواند به مؤسسه تعاونی منتقل گردد.

ماده ۱۹- دولت می‌تواند با رعایت اصول چهل و سوم و چهل و چهارم قانون اساسی، واحدهای صنعتی یا کشاورزی یا خدماتی و امثال آن را که از اموال عمومی است و در اختیار دارد در اختیار شرکت‌ها و مؤسسات بخش تعاونی قرار دهد به صورت زیر:

۱- ...

۴- دولت می‌تواند در اینگونه تعاونی‌ها قیمت‌گذاری و برنامه‌ریزی تولید یا توزیع و کیفیت خدمات را بنا به مصلحت عمومی تعیین و نظارت نماید.

۵- صلاحیت داوطلبان عضویت هیئت مدیره عامل و بازرسان این تعاونی‌ها باید به تأیید دستگاه حبس‌کننده برسد.

ماده ۲۰- ...

ماده ۲۵- دولت موظف است جهت اجرای بند (۲) اصل ۴۳ شرایط و امکانات لازم را برای تشکیل و تقویت تعاونی‌ها در جهت تأمین مقاصد مذکور در این بند فراهم آورد.

تبصره ۱- به منظور فوق، دولت می‌تواند با استفاده از منابع بودجه‌ای یا منافع بانکی یا تضمین دولت، وام بدون بهره در اختیار تعاونی قرار دهد و اموال منقول و یا غیرمنقول و وسایل و امکانات لازم را به قیمت عادلانه به طور نقد یا اقساط برای تشکیل و تقویت تعاونی‌ها بدان‌ها بفروشد و یا به آنها اجازه دهد و یا اقدام به عقد اجاره به شرط تملیک بنماید یا استفاده از موارد مذکور در اصل ۴۵ را به آنان واگذار کند یا شرکت‌ها و مؤسسات دولتی و یا وابسته به دولت و بانک‌ها و مصادره و ملی شده را با رعایت اصل ۴۴ قانون اساسی به شرکت یا مؤسسه تعاونی تبدیل نماید.



تبصره ۲- بانک‌ها موظفند جهت سرمایه‌گذاری و یا افزایش سرمایه تعاونی‌ها و یا تقویت آنها وام و سایر تسهیلات اعطایی را در اختیار آنان قرار دهند و می‌توانند قرارداد نمایند که سرمایه‌هایی که از محل وام و سایر تسهیلات اعطایی تأمین می‌شود به عنوان ضمانت و یا وثیقه و یا رهن در نزد بانک باشد و یا در صورتی که تعاونی قادر به بازپرداخت وام نباشد، بانک مطالبات خود را از طریق فروش اموال تعاونی تسویه نماید که در خرید این‌گونه اموال تعاونی‌های دیگر اولویت دارند.

تبصره ۳- دولت می‌تواند در ضمن موارد فوق‌الذکر شرط ضمن عقد نماید که تعاونی ملزم به رعایت سیاست‌ها و برنامه‌های دولت و تأمین نیازهای عمومی و تثبیت قیمت‌ها باشد.

فصل چهارم- حساب سود و زیان و تقسیم سود و سایر مقررات مالی

ماده ۲۶- سود خالص شرکت‌ها، مؤسسات و اتحادیه‌های تعاونی در هر سال مالی به ترتیب زیر تقسیم می‌شود:

۱- از حداقل پنج درصد (۵٪) به بالا با تصویب مجمع عمومی به عنوان ذخیره تعاونی به حساب ذخیره قانونی منظور می‌شود.

تبصره ۱- ذخیره قانونی تا زمانی که مبلغ کل ذخیره حاصل از درآمدهای مذکور به میزان یک‌چهارم معدل سرمایه سه سال اخیر شرکت نرسیده باشد الزامی است.

تبصره ۲- تعاونی‌ها می‌توانند تا حداکثر یک‌دوم ذخیره قانونی را جهت افزایش سرمایه خود به کار ببرند.

۲- حداکثر پنج درصد از سود خالص به عنوان اندوخته به پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب مجمع عمومی به حساب مربوط منظور می‌گردد و نحوه مصرف آن با تصویب مجمع عمومی است.

۳- درصدی از سود جهت پاداش به اعضا، کارکنان، مدیران و بازرسان به پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب مجمع عمومی تخصیص داده می‌شود.

۴- پس از کسر وجوه فوق باقیمانده سود خالص به نسبت سهم صاحبان آن تقسیم می‌گردد.

ماده ۲۷- ...

بخش اول - مجمع عمومی

ماده ۳۳- مجمع عمومی که براساس این قانون بالاترین مرجع اتخاذ تصمیم و نظارت در امور شرکت‌ها، مؤسسات تعاونی می‌باشد، از اجتماع اعضای تعاونی یا نمایندگان تام‌الاختیار آنها به صورت عادی و فوق‌العاده تشکیل می‌شود و هر عضو بدون در نظر گرفتن میزان سهم فقط دارای یک رأی است.

تبصره ۱- در شرکت‌ها و مؤسسات تعاونی هر یک از دستگاه‌ها و شرکت‌های دولتی، بانک‌ها، شوراهای اسلامی کشوری و سازمان‌های عمومی که در تعاونی مشارکت یا سرمایه‌گذاری کرده‌اند، می‌توانند نماینده‌ای برای نظارت و بازرسی در تعاونی و شرکت در جلسات مجمع عمومی و هیئت مدیره داشته باشند.

تبصره ۲- انحلال، ادغام یا تغییر موادی از اساسنامه تعاونی که مغایر شروط و قراردادهای منعقد به منابع تأمین‌کننده اعتبار و کمک مالی و امکانات مختلف و سرمایه‌گذاری و مشارکت باشد، موکول به موافقت مراجع مذکور خواهد بود.

ماده ۳۴- ...

ماده ۴۶- بانک‌ها و سایر دستگاه‌های دولتی و عمومی که تمام یا قسمتی از سرمایه تعاونی را تأمین نموده‌اند مادام که مطالبات خود را وصول نکرده باشند، در هر زمان که لازم بدانند می‌توانند به



حساب‌های تعاونی رسیدگی نموده و اطلاعات لازم را اخذ نمایند.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۶۸/۹/۱۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۱۷- شرکت‌های تعاونی شرکت‌هایی است که تمام یا حداقل (۵۱٪) سرمایه به وسیله اعضا در اختیار شرکت تعاونی قرار می‌گیرد و وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت و تحت پوشش دولت بانک‌ها و شهرداری‌ها و شوراهای اسلامی کشوری و بنیاد مستضعفان و سایر نهادهای عمومی جهت اجرای بند (۲) اصل ۴۳ از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر از قبیل مشارکت، مضاربه، مزارعه، مساقات، اجاره، اجاره به شرط تملیک، بیع شرط، فروش اقساطی، صلح اقدام به کمک در تأمین یا افزایش سرمایه شرکت‌های تعاونی می‌نمایند.

تبصره- در مواردی که دستگاه‌های دولتی در تأسیس شرکت‌ها و مؤسسات تعاونی شریک می‌شوند، ظرف مدتی که با موافقت طرفین در ضمن عقد شرکت تعیین خواهد شد، سهم سرمایه‌گذاری دولت به تدریج بازپرداخت و صد در صد سرمایه به تعاونی تعلق خواهد گرفت.

ماده ۱۸- مؤسسات تعاونی مؤسساتی است که تمام یا حداقل (۵۱٪) سرمایه به وسیله وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت و تحت پوشش دولت، بانک‌ها و شهرداری‌ها و شورای اسلامی کشوری و بنیاد مستضعفان و سایر نهادهای عمومی به شکل حبس و یا موقوفات (با رعایت مقررات مربوط) تأمین می‌گردد. استفاده مؤسسه تعاونی از سرمایه‌های عمومی مشروط به رعایت این قانون و اساسنامه مؤسسه و مقررات مربوط خواهد بود که در صورت تخلف مؤسسه تعاونی از مقررات مزبور می‌تواند آن را مسترد نماید.

تبصره - تمام یا بخشی از سرمایه‌های عمومی مؤسسه تعاونی با تقاضای هیئت مدیره و موافقت بخش عمومی صاحب سرمایه می‌تواند به مؤسسه تعاونی منتقل گردد.

ماده ۱۹- دولت می‌تواند با رعایت اصول چهل و سوم و چهل و چهارم قانون اساسی، واحدهای صنعتی یا کشاورزی یا خدماتی و امثال آن را که از اموال عمومی است و در اختیار دارد، در اختیار شرکت‌ها و مؤسسات بخش تعاونی قرار دهد به صورت زیر:

۱- ...

۴- دولت می‌تواند در واگذاری واحدهای فوق و سایر امکانات، مقرراتی به عنوان شرایط الزامی در رعایت سیاست‌های دولت در قیمت‌گذاری و برنامه‌ریزی تولید و توزیع و تأمین منافع عمومی، تعیین نماید. بند (۵) در مصوبه اصلاحی حذف شد.

ماده ۲۰- ...

۲۵- دولت موظف است جهت تأمین مقاصد مذکور در این بند فراهم آورد. تقویت تعاونی‌ها در جهت تأمین مقاصد مذکور در این بند فراهم آورد.

تبصره ۱- به منظور فوق، دولت می‌تواند با استفاده از منابع بودجه‌ای یا منافع بانکی با تضمین دولت، وام بدون بهره در اختیار تعاونی قرار دهد و اموال منقول و یا غیرمنقول و وسایل و امکانات لازم را به قیمت عادلانه به طور نقد یا اقساط برای تشکیل و تقویت تعاونی‌ها به آنها بفروشد و یا به آنها اجاره دهد و یا اقدام به عقد اجاره به شرط تملیک بنماید یا استفاده از موارد مذکور در اصل ۴۵ را به آنان واگذار



کند یا شرکت‌ها و مؤسسات دولتی و یا وابسته به دولت و بانک‌ها و مصادره و ملی شده را با رعایت اصل ۴۴ قانون اساسی مطابق مواد (۱۷) و (۱۸) و (۱۹) به شرکت یا موسسه تعاونی تبدیل نماید.

تبصره ۲- بانک‌ها موظفند جهت سرمایه‌گذاری و یا افزایش سرمایه تعاونی‌ها و یا تقویت آنها وام و سایر تسهیلات اعطایی را در اختیار آنان قرار دهند و می‌توانند قرارداد نمایند که سرمایه‌هایی که از محل وام و سایر تسهیلات اعطایی تأمین می‌شود به عنوان ضمانت و یا وثیقه و یا رهن در نزد بانک باشد و یا در صورتی که تعاونی قادر به بازپرداخت وام نباشد، بانک مطالبات خود را از طریق فروش اموال تعاونی تسویه نماید که در خرید این گونه اموال تعاونی‌های دیگر اولویت دارند.

فصل چهارم - حساب سود و زیان و تقسیم سود و سایر مقررات مالی

ماده ۲۶- سود خالص شرکت‌ها، مؤسسات و اتحادیه‌های تعاونی در هر سال مالی به ترتیب زیر تقسیم می‌شود:

۱- از حداقل پنج درصد (۵٪) به بالا با تصویب مجمع عمومی به عنوان ذخیره تعاونی به حساب ذخیره قانونی منظور می‌شود.

تبصره ۱- ذخیره قانونی تا زمانی که مبلغ کل ذخیره حاصل از درآمدهای مذکور به میزان یک چهارم معدل سرمایه سه سال اخیر شرکت نرسیده باشد، الزامی است.

تبصره ۲- تعاونی‌ها می‌توانند تا حداکثر یک دوم ذخیره قانونی را جهت افزایش سرمایه خود به کار ببرند.

۲- حداکثر پنج درصد از سود خالص به عنوان اندوخته به پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب مجمع عمومی به حساب مربوط منظور می‌گردد و نحوه مصرف آن با تصویب مجمع عمومی است.

۳- درصدی از سود جهت پاداش به اعضا، کارکنان، مدیران و بازرسان به پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب مجمع عمومی تخصیص داده می‌شود.

۴- پس از کسر وجوه فوق، باقیمانده سود ناخالص به ترتیبی که در اساسنامه و شرایط ضمن عقد پذیرفته می‌شود تقسیم می‌گردد.

ماده ۲۷- ...

بخش اول - مجمع عمومی

ماده ۳۱- مجمع عمومی که براساس این قانون بالاترین مرجع اتخاذ تصمیم و نظارت در امور شرکت‌ها، مؤسسات تعاونی می‌باشد، از اجتماع اعضای تعاونی یا نمایندگان تام‌الاختیار آنها به صورت عادی و فوق‌العاده تشکیل می‌شود و هر عضو بدون در نظر گرفتن میزان سهم فقط دارای یک رأی است.

تبصره ۱- در شرکت‌ها و مؤسسات تعاونی هر یک از دستگاه‌ها و شرکت‌های دولتی، بانک‌ها، شوراهای اسلامی کشوری و سازمان‌های عمومی که در تعاونی مشارکت یا سرمایه‌گذاری کرده‌اند، می‌توانند نماینده‌ای برای نظارت و بازرسی در تعاونی و شرکت در جلسات مجمع عمومی و هیئت مدیره داشته باشند.

تبصره ۲- انحلال، ادغام یا تغییر موادی از اساسنامه تعاونی که مغایر شروط و قراردادهای منعقد با منابع تأمین‌کننده اعتبار و کمک مالی و امکانات مختلف و سرمایه‌گذاری و مشارکت باشد، موکول به موافقت مراجع مذکور خواهد بود.

ماده ۳۲- ...

ماده ۴۴- بانک‌ها و سایر دستگاه‌های دولتی و عمومی که تمام یا قسمتی از سرمایه تعاونی را تأمین

نموده‌اند، مادام که مطالبات خود را وصول نکرده باشند، در هر زمان که لازم بدانند می‌توانند به حساب‌های تعاونی رسیدگی نموده و اطلاعات لازم را اخذ نمایند.

نظر شماره ۱۴۵۲ مورخ ۱۳۶۸/۱۰/۱۱ شورای نگهبان در خصوص طرح قانونی بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۸/۹/۱۵ مجلس شورای اسلامی:

- از آنجایی که ماده (۱۷) و تبصره آن، موهم تجویز عضویت نهادها و مؤسسات (مذکور در ماده مزبور) در تعاونی‌ها می‌باشد، لازم است با تصریح به عدم عضویت آنها رفع ابهام و اشکال گردد. همچنین به دلیل آنکه با تغییری که در این ماده صورت گرفته ظاهراً مؤسسات دولتی ملزم به کمک در امر سرمایه‌گذاری شده‌اند، این امر موجب افزایش هزینه عمومی و نتیجتاً خلاف اصل ۵۷ قانون اساسی می‌باشد.

- اشکال وارده بر ماده (۱۸) کماکان به قوت خود باقی است و با اصلاح آن، اشکال وارده بر تبصره‌های ماده (۲۱) نیز رفع خواهد شد.

- تبصره‌های ماده (۲۵) با تغییراتی که در آن به عمل آمده، موجب افزایش هزینه عمومی و نتیجتاً خلاف اصل ۷۵ قانون اساسی است.

- ماده (۴۴)، با توجه به اشکالی که بر مواد (۱۷) و (۱۸) گرفته شده باید اصلاح شود.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۹/۱۲/۷ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۱۷- شرکت‌های تعاونی شرکت‌هایی است که تمام یا حداقل (۵۱٪) سرمایه به وسیله اعضا در اختیار شرکت تعاونی قرار می‌گیرد و وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت و تحت پوشش دولت، بانک‌ها، شهرداری‌ها، شوراهای اسلامی کشوری، بنیاد مستضعفان و سایر نهادهای عمومی می‌توانند جهت اجرای بند (۲) اصل ۴۳ از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر از قبیل مشارکت، مضاربه، مزارعه، مساقات، اجاره، اجاره به شرط تملیک، بیع شرط، فروش اقساطی، صلح، اقدام به کمک در تأمین یا افزایش سرمایه شرکت‌های تعاونی نمایند بدون آنکه عضو باشند.

تبصره- در مواردی که دستگاه‌های دولتی در تأسیس شرکت‌های تعاونی شریک می‌شوند، ظرف مدتی که با موافقت طرفین در ضمن عقد شرکت تعیین خواهد شد، سهم سرمایه‌گذاری دولت به تدریج بازپرداخت و صد در صد سرمایه به تعاونی تعلق خواهد گرفت.

ماده ۱۸- دولت می‌تواند با رعایت اصول چهل و سوم و چهل و چهارم قانون اساسی، واحدهای صنعتی یا کشاورزی یا خدماتی و امثال آن را که از اموال عمومی است و در اختیار دارد، در اختیار شرکت‌های تعاونی به صورت زیر قرار دهد:

۱- واحدهای مذکور را به صورت حبس موقت یا مادام که تعاونی به صورت قانونی وجود داشته باشد، در اختیار تعاونی قرار دهد و تعاونی مالک منافع آن می‌باشد.

۲- در صورتی که واحدهای مذکور کارکنان واجد شرایط داشته باشند، در عضویت آن تعاونی اولویت خواهند داشت.

۳- دولت می‌تواند طبق قرارداد، بابت استهلاك یا بازسازی یا نگهداری یا توسعه واحد مزبور، سالانه مبلغی نقد و یا کالا دریافت نماید.

۱-۴-۲- ذیل تبصره (۱) ماده (۲۵)^۱ که به دولت اجازه می‌دهد که بتواند شرکت‌ها

۴- دولت می‌تواند در واگذاری واحدهای فوق و سایر امکانات، مقرراتی به عنوان شرایط الزامی در رعایت سیاست‌های دولت در قیمت‌گذاری و برنامه‌ریزی تولید و توزیع و تأمین منافع عمومی، تعیین نماید.
ماده ۱۹- ...

ماده ۲۱- هر تعاونی وقتی ثبت و تشکیل می‌شود که حداقل یک‌سوم سرمایه آن تأدیه و در صورتی که به صورت نقدی و جنسی باشد تقویم و تسلیم شده باشد.
تبصره- اعضای تعاونی مکلفند مبلغ پرداخت‌نشده سهم خود را ظرف مدت مقرر در اساننامه تأدیه نمایند.
ماده ۲۲- ...

ماده ۲۴- دولت موظف است جهت اجرای بند (۲) اصل ۴۳ شرایط و امکانات لازم را برای تشکیل و تقویت تعاونی‌ها در جهت تأمین مقاصد مذکور در این بند فراهم آورد.
تبصره ۱- به منظور فوق دولت می‌تواند با استفاده از منابع بودجه‌ای یا منابع بانکی با تضمین دولت، وام بدون بهره در اختیار تعاونی قرار دهد و اموال منقول و یا غیر منقول و وسایل و امکانات لازم را به قیمت عادلانه به طور نقد و یا اقساط برای تشکیل و تقویت تعاونی‌ها به آنها بفروشد و یا به آنها اجازه دهد و یا اقدام به عقد اجاره به شرط تملیک بنماید و یا سهام شرکت‌ها و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت و بانک‌ها و مصادره و ملی‌شده را به تعاونی‌ها منتقل نماید.
تبصره ۲- بانک‌ها موظفند جهت سرمایه‌گذاری و یا افزایش سرمایه تعاونی‌ها و یا تقویت آنها وام و سایر تسهیلات اعطایی را در اختیار آنان قرار دهند و می‌توانند قرارداد نمایند که سرمایه‌هایی که از محل وام و سایر تسهیلات اعطایی تأمین می‌شود به عنوان ضمانت و یا وثیقه و یا رهن در نزد بانک باشد و یا در صورتی که تعاونی قادر به بازپرداخت وام نباشد، بانک مطالبات خود را از طریق فروش اموال تعاونی تسویه نماید که در خرید این‌گونه اموال تعاونی‌های دیگر اولویت دارند.
ماده ۲۵- ...

ماده (۴۴) در مصوبه اصلاحی حذف شد.

۱. ماده ۲۵- دولت موظف است جهت اجرای بند (۲) اصل ۴۳ شرایط و امکانات لازم را برای تشکیل و تقویت تعاونی‌ها در جهت تأمین مقاصد مذکور در این بند فراهم آورد.
تبصره ۱- به منظور فوق، دولت می‌تواند با استفاده از منابع بودجه‌ای یا منابع بانکی یا تضمین دولت، وام بدون بهره در اختیار تعاونی قرار دهد و اموال منقول و یا غیر منقول و وسایل و امکانات لازم را به قیمت عادلانه به طور نقد یا اقساط برای تشکیل و تقویت تعاونی‌ها بدن‌ها بفروشد و یا به آنها اجازه دهد و یا اقدام به عقد اجاره به شرط تملیک بنماید یا استفاده از موارد مذکور در اصل ۴۵ را به آنان واگذار کند یا شرکت‌ها و مؤسسات دولتی و یا وابسته به دولت و بانک‌ها و مصادره و ملی‌شده را با رعایت اصل ۴۴ قانون اساسی به شرکت یا مؤسسه تعاونی تبدیل نماید.
مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۶۸/۹/۱۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

و مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت و بانک‌ها و ... با رعایت اصل ۴۴ قانون اساسی به شرکت یا مؤسسه تعاونی تبدیل نماید، اگر منظور این باشد که سهام شرکت‌های تبدیل‌شده به تعاونی متعلق به دولت باشد، با بند (۲) اصل ۴۳ و اصل ۴۴ قانون اساسی مغایر است.

۱-۴-۳- تأسیس شورای هماهنگی (موضوع ماده ۶۱) با اختیارات مندرج در ماده (۷۰)^۱ که خارج از حدود نظارت دولت بر شرکت‌ها و مؤسسات تعاونی است مغایر با

ماده ۲۵- دولت موظف است جهت اجرای بند (۲) اصل ۴۳ شرایط و امکانات لازم را برای تشکیل و تقویت تعاونی‌ها در جهت تأمین مقاصد مذکور در این بند فراهم آورد.

تبصره ۱- به منظور فوق، دولت می‌تواند با استفاده از منابع بودجه‌ای یا منافع بانکی با تضمین دولت، وام بدون بهره در اختیار تعاونی قرار دهد و اموال منقول و یا غیرمنقول و وسایل و امکانات لازم را به قیمت عادلانه به طور نقد یا اقساط برای تشکیل و تقویت تعاونی‌ها به آنها بفروشد و یا به آنها اجازه دهد و یا اقدام به عقد اجاره به شرط تملیک بنماید یا استفاده از موارد مذکور در اصل ۴۵ را به آنان واگذار کند یا شرکت‌ها و مؤسسات دولتی و یا وابسته به دولت و بانک‌ها و مصادره و ملی‌شده را با رعایت اصل ۴۴ قانون اساسی مطابق مواد (۱۷) و (۱۸) و (۱۹) به شرکت یا مؤسسه تعاونی تبدیل نماید.

(گفتنی است هر چند با اصلاح این مصوبه از سوی مجلس، ایراد مربوط به مغایرت این ماده با بند (۲) اصل ۴۳ و اصل ۴۴ بر طرف شده است، لیکن تبصره (۱) ماده (۲۵) اصلاحی از جهتی دیگر (مغایرت با اصل ۷۵ قانون اساسی) با ایراد شورای نگهبان مواجه شده است. برای آگاهی از ادامه‌ی مراحل بررسی این مصوبه، به ذیل اصل ۷۵ در همین مجموعه، مراجعه کنید.)

۱. ماده ۶۱- اتحادیه‌ها و شرکت‌ها و مؤسسات تعاونی می‌توانند در صورت ضرورت با نظارت شورای هماهنگی، اتاق تعاون مرکزی را در تهران و شعب آن را در استان‌ها و شهرستان‌ها جهت تأمین مقاصد زیر تشکیل دهند:

- ۱- انجام وظایف و اختیارات اتاق بازرگانی و صنایع و معادن در ارتباط با بخش تعاون
 - ۲- انجام اموری که از طرف شورای هماهنگی بدان محول می‌گردد طبق آیین‌نامه
 - ۳- حل اختلاف و داوری و صلح (در خارج از امور مربوط به قوه قضائیه) مابین اعضاء و اتحادیه‌ها و بین تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها در صورت درخواست.
- تبصره - هر اتاق تعاونی دارای شخصیت حقوقی و مستقل می‌باشد و از لحاظ مالی و اداری و هزینه‌ها به دولت وابسته نمی‌باشد.

ماده ۷۰- وظایف و اختیارات شورای هماهنگی تعاون عبارت است از:

- ۱- اجرای قانون و مقررات مربوط به بخش تعاونی و نظارت بر حسن اجرای آن.
- ۲- پیشنهاد لوایح قانونی و آیین‌نامه‌های این قانون و اساسنامه‌ها و آیین‌نامه‌های شرکت‌های تعاونی مطابق این قانون برای هیئت دولت.

- ۳- جذب و هماهنگی و توزیع حمایت‌های دولتی و عمومی برای بخش تعاونی با همکاری وزارتخانه‌ها و دستگاه‌ها و نهادهای ذی‌ربط.
- ۴- تشویق و کمک و همکاری در تأسیس و گسترش تعاونی‌ها با جلب همکاری و مشارکت عموم مردم و شوراهای اسلامی کشوری.
- ۵- ایجاد ارتباط و زمینه‌های همکاری و هماهنگی و تعاون بین تعاونی‌ها و همچنین بین اتحادیه‌ها یا بین بخش تعاونی و سایر بخش‌های اقتصادی.
- ۶- کمک به فعالیت‌های تبلیغاتی و آموزشی و فرهنگی و فنی و علمی و تحقیقاتی و صنعتی لازم برای بخش تعاونی با همکاری اتحادیه‌های تعاونی.
- ۷- کمک به مؤسسات و شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی در ارائه خدمات حقوقی، مالی، حسابداری و حسابرسی و دیگر خدمات مورد نیاز.
- ۸- شرکت در مجامع بین‌المللی تعاون به عنوان نماینده دولت جمهوری اسلامی.
- ۹- انجام معاملات لازم و ارائه خدمات مورد نیاز دولت در رابطه با بخش تعاونی.
- ۱۰- نظارت بر انتخابات اتحادیه‌های تعاونی.
- ۱۱- اجرای برنامه‌های ترویج و آموزش تعاون برای تفهیم و تعمیم روش‌ها و برنامه‌های مختلف تعاونی و انتشار کتب و نشریات مورد لزوم تعاونی.
- ۱۲- راهنمایی مسئولان تعاونی‌ها در امور حقوقی، مالی و اداری و هدایت آنها در جهت استفاده از روش‌ها و سیستم‌های بهتر.
- ۱۳- انجام تحقیقات آماری و اطلاعاتی و مطالعه درباره فعالیت تعاونی‌ها در زمینه شناخت نارسایی‌ها و نیازهای آنها و همچنین توانایی‌ها و امکانات آنها به منظور استفاده در برنامه‌ریزی‌ها مربوط.
- ۱۴- ایجاد هماهنگی در اعمال کمک‌های فنی و اداری و مالی و غیره توسط دستگاه‌های ذی‌ربط در موارد لازم به منظور اداره صحیح تعاونی‌ها.
- ۱۵- ایجاد تسهیلات لازم جهت توسعه فعالیت تعاونی‌ها در امور تولیدی.
- ۱۶- فراهم آوردن موجبات صدور تولیدات تعاونی‌ها.
- ۱۷- تهیه و تنظیم طرح‌های اساسی به منظور فراهم آوردن موجبات تحقق اهداف مندرج در اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی.
- ۱۸- حسابرسی از تعاونی‌ها در صورت تقاضا و شکایت‌های اعضاء و در حدود امکانات.
- ۱۹- جلوگیری از فعالیت اشخاص حقیقی یا حقوقی که به هر نحو از نام یا عنوان تعاونی سوء استفاده می‌کنند.
- ۲۰- فراهم آوردن تسهیلات لازم در جهت دستیابی تعاونی‌ها به مواد اولیه و وسایل و کالاهای مورد نیاز.
- ۲۱- تدوین سیاست، تعیین خط‌مشی و برنامه‌ریزی برای توسعه و رشد بخش تعاون.
- ۲۲- فراهم آوردن تسهیلات لازم برای تهیه طرح، ایجاد، توسعه، بازسازی، نوسازی واحدهای تعاونی و نظارت بر امور آنها.
- ۲۳- تأمین شرایط و فراهم آوردن امکانات برای سرمایه‌گذاری بخش تعاونی جهت ایجاد تعاونی‌ها با اولویت تعاونی‌های تولید.

۲۴- تنظیم برنامه و تعیین نحوه کمک‌های اعتباری از طریق بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و کمک‌های دولتی به تعاونی‌ها.

تبصره- شورای پول و اعتبار موظف است همه‌ساله بر اساس درخواست شورای هماهنگی تعاون نسبت به اعطای وام و کمک‌های لازم به تعاونی‌ها اقدام نماید.

۲۵- مشارکت، ایجاد، توسعه و بهره‌برداری در مؤسسات سرمایه‌گذاری تعاونی و نیز انتقال یا واگذاری و فروش سهام دولت در واحدهای تولیدی و خدماتی به بخش تعاونی با رعایت صرفه و صلاح دولت.

۲۶- عضویت در شورای اقتصاد، شورای عالی صنایع، شورای پول و اعتبار، مجمع عمومی بانک‌ها، شورای عالی معادن و کمیسیون‌های مربوط به صادرات و واردات کشور و سایر مجامع اقتصادی.

۲۷- مشارکت در تهیه و تدوین مقررات صادرات و واردات کشور.

۲۸- همکاری با مؤسسات علمی، فنی و اقتصادی بین‌المللی و قبول عضویت و شرکت در سازمان‌ها، شوراهای و مجامع بین‌المللی مربوط به امور تعاونی.

۲۹- صدور مجوز موضوع بند (۵) ماده (۵۵).

تبصره- شورای هماهنگی تعاون مکلف است حداکثر ظرف یک‌ماه پاسخ لازم را بدهد.

۳۰- سلب مزایا از تعاونی‌هایی که برخلاف قانون و مقررات بخش تعاونی عمل نموده و یا برخلاف اساسنامه مصوب اقداماتی کرده باشند و اعلام آن به مراجع ذی‌ربط.

تبصره- آیین‌نامه سازمان و تشکیلات شورای هماهنگی تعاون و تقسیم کار و سایر امور اداری آن به پیشنهاد شورای هماهنگی و تصویب نخست‌وزیر تعیین می‌گردد.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۶۸/۹/۱۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۵۹- اتحادیه‌ها و شرکت‌ها و مؤسسات تعاونی می‌توانند در صورت ضرورت با نظارت وزارت تعاون، اتاق تعاون مرکزی را در تهران و شعب آن را در استان‌ها و شهرستان‌ها جهت تأمین مقاصد زیر تشکیل دهند:

۱- انجام وظایف و اختیارات اتاق بازرگانی و صنایع و معادن در ارتباط با بخش تعاون.

۲- انجام اموری که از طرف وزارت تعاون بدان محول می‌گردد طبق آیین‌نامه.

۳- حل اختلافات و داوری و صلح ما بین اعضا و اتحادیه‌ها و بین تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها در صورت درخواست طرفین.

تبصره - هر اتاق تعاون دارای شخصیت حقوقی و مستقل می‌باشد و از لحاظ مالی و اداری و هزینه‌ها به دولت وابسته نمی‌باشد.

ماده ۶۷- به منظور اعمال نظارت دولت در اجرای قوانین و مقررات مربوط به بخش تعاونی و حمایت و پشتیبانی از این بخش وزارت تعاون تشکیل می‌گردد.

ماده ۶۸- وظایف و اختیارات وزارت تعاون عبارت است از:

۱- اجرای آن قسمت از قانون و مقررات در رابطه با بخش تعاونی که مربوط به دولت می‌شود و نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات بخش تعاونی.

۲- تهیه لوایح قانونی و آیین‌نامه‌های این قانون و اساسنامه‌ها و آیین‌نامه‌های شرکت‌های تعاونی مطابق این قانون.

- ۳- جلب و هماهنگی حمایت‌ها و کمک‌ها و تسهیلات و امکانات دولتی و عمومی جهت بخش تعاونی با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط.
- ۴- تشویق و کمک و همکاری در تأسیس و گسترش تعاونی‌ها با جلب همکاری و مشارکت عموم مردم و شوراهای اسلامی کشوری.
- ۵- ایجاد زمینه‌های همکاری و هماهنگی و تعاون بین تعاونی‌ها و همچنین بین اتحادیه‌های تعاونی یا بین بخش تعاونی و سایر بخش‌های اقتصادی.
- ۶- کمک به فعالیت‌های تبلیغاتی، آموزشی، فرهنگی، فنی و علمی، تحقیقاتی و صنعتی لازم برای بخش تعاونی با همکاری اتحادیه‌های تعاونی.
- ۷- کمک به مؤسسات و شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی در ارائه خدمات حقوقی، مالی، حسابداری و حسابرسی و دیگر خدمات مورد نیاز.
- ۸- شرکت در مجامع بین‌المللی تعاون به عنوان نماینده دولت جمهوری اسلامی ایران.
- ۹- انجام معاملات لازم و ارائه خدمات مورد نیاز بخش تعاونی.
- ۱۰- اجرای برنامه‌های ترویج و آموزش تعاون برای تفهیم و تعمیم روش‌ها و برنامه‌های مختلف تعاونی و انتشار کتب و نشریات مورد لزوم تعاونی.
- ۱۱- راهنمایی مسئولان تعاونی‌ها در امور حقوقی، مالی و اداری و هدایت آنها در جهت استفاده از روش‌ها و سیستم‌های بهتر.
- ۱۲- انجام تحقیقات آماری و اطلاعاتی و مطالعه درباره فعالیت تعاونی‌ها در زمینه شناخت نارسایی‌ها و نیازهای آنها و همچنین توانایی‌ها و امکانات آنها به منظور استفاده در برنامه‌ریزی‌های مربوط.
- ۱۳- ایجاد هماهنگی در اعمال کمک‌های فنی و اداری و مالی و غیره توسط دستگاه‌های ذی‌ربط در موارد لازم به منظور اداره صحیح تعاونی‌ها.
- ۱۴- ایجاد تسهیلات لازم جهت توسعه فعالیت تعاونی‌ها در امور تولیدی.
- ۱۵- فراهم آوردن موجبات صدور تولیدات تعاونی‌ها.
- ۱۶- تهیه و تنظیم طرح‌های اساسی به منظور فراهم آوردن موجبات تحقق اهداف مندرج در اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- ۱۷- حسابرسی از تعاونی‌ها در صورت تقاضا و شکایت‌های اعضا و در حدود امکانات.
- ۱۸- جلوگیری از فعالیت اشخاص حقیقی یا حقوقی که به هر نحو از نام یا عنوان تعاونی سوء استفاده می‌کنند.
- ۱۹- فراهم آوردن تسهیلات لازم در جهت دستیابی تعاونی‌ها به مواد اولیه و وسایل و کالاهای مورد نیاز.
- ۲۰- سیاست‌گذاری، تعیین خط مشی و برنامه‌ریزی در حدود مقررات و اختیارات برای توسعه و رشد بخش تعاون.
- ۲۱- فراهم آوردن تسهیلات لازم برای تهیه طرح، ایجاد، توسعه، بازسازی، نوسازی واحدهای تعاونی و نظارت بر امور آنها.
- ۲۲- تأمین شرایط و فراهم آوردن امکانات برای سرمایه‌گذاری بخش تعاونی جهت ایجاد تعاونی‌ها با اولویت تعاونی‌های تولید.

۲۳- تنظیم برنامه و تعیین نحوه کمک‌های اعتباری در حدود مقررات و اختیارات از طریق بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و کمک‌های دولتی به تعاونی‌ها.

تبصره- شورای پول و اعتبار موظف است همه‌ساله بر اساس درخواست وزارت تعاون با رعایت سیاست‌های پولی و مالی نسبت به اعطای وام و کمک‌های لازم به تعاونی‌ها اقدام نماید.

۲۴- مشارکت، ایجاد، توسعه و بهره‌برداری و سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها و مؤسسات تعاونی و نیز انتقال یا واگذاری و فروش سهام دولت در واحدهای تولیدی و توزیعی به بخش تعاونی ضمن رعایت مفاد تبصره ماده (۱۷) این قانون.

۲۵- عضویت در شورای اقتصاد، شورای عالی صنایع، شورای پول و اعتبار، مجمع عمومی بانک‌ها، شورای عالی معادن و کمیسیون‌های مربوط به صادرات و واردات کشور و سایر مجامع با نظر هیئت دولت.

۲۶- مشارکت در تهیه و تدوین مقررات صادرات و واردات کشور.

۲۷- همکاری با مؤسسات علمی، فنی، و اقتصادی بین‌المللی و قبول عضویت و شرکت در سازمان‌ها، شوراهای، مجامع بین‌المللی مربوط به امور تعاونی.

۲۸- صدور مجوز موضوع بند (۵) ماده (۵۴).

۲۹- سلب مزایا از تعاونی‌هایی که برخلاف قانون و مقررات بخش تعاونی عمل نموده و یا برخلاف اساسنامه مصوب اقداماتی کرده باشند.

نظر شماره ۱۴۵۲ مورخ ۱۳۶۸/۱۰/۱۱ شورای نگهبان در خصوص طرح قانونی بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۸/۹/۱۵ مجلس شورای اسلامی:

- ایراد قبلی در خصوص (شورای هماهنگی تعاون) ناظر به اختیارات مذکور در ماده (۷۰) سابق می‌باشد و چون اختیارات مذکور از دخالت به نظارت محدود شده، تشکیل شورای مذکور با اختیارات جدید به استثنای اختیار انجام معاملات لازم مذکور در بند (۹) ماده (۶۸) که خلاف قانون اساسی است، به نظر این شورا اشکال ندارد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۹/۱۲/۷ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۵۷- اتحادیه‌ها و شرکت‌های تعاونی می‌توانند در صورت ضرورت با نظارت وزارت تعاون، اتاق تعاون مرکزی را در تهران و شعب آن را در استان‌ها و شهرستان‌ها جهت تأمین مقاصد زیر تشکیل دهند:

۱- انجام وظایف و اختیارات اتاق بازرگانی و صنایع و معادن در ارتباط با بخش تعاون.

۲- انجام اموری که از طرف وزارت تعاون بدان محول می‌گردد طبق آیین‌نامه.

۳- حل اختلافات و داوری در محدوده امور مربوط به تعاونی‌ها به صورت کدخدامنشی و صلح مابین اعضاء و اتحادیه‌ها و بین تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها.

تبصره- هر اتاق تعاون، دارای شخصیت حقوقی و مستقل می‌باشد و از لحاظ مالی و اداری و هزینه‌ها به دولت وابسته نمی‌باشد.

ماده ۶۶- وظایف و اختیارات وزارت تعاون عبارت است از:

۱- اجرای آن قسمت از قانون و مقررات در رابطه با بخش تعاونی که مربوط به دولت می‌شود و



- نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات بخش تعاونی.
- ۲- تهیه لوایح قانونی و آیین‌نامه‌های این قانون و اساسنامه‌ها و آیین‌نامه‌های تعاونی مطابق این قانون.
- ۳- جلب و هماهنگی حمایت‌ها و کمک‌ها و تسهیلات و امکانات دولتی و عمومی جهت بخش تعاونی با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط.
- ۴- تشویق و کمک و همکاری در تأسیس و گسترش تعاونی‌ها با جلب همکاری و مشارکت عموم مردم و شوراهای اسلامی کشور.
- ۵- ایجاد زمینه‌های همکاری و هماهنگی و تعاون بین تعاونی‌ها و همچنین بین اتحادیه‌های تعاونی یا بین بخش تعاونی و سایر بخش‌های اقتصادی.
- ۶- کمک به فعالیت‌های تبلیغاتی، آموزشی، فرهنگی، فنی، علمی، تحقیقاتی و صنعتی لازم برای بخش تعاونی با همکاری اتحادیه‌های تعاونی.
- ۷- کمک به شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی در ارائه خدمات حقوقی، مالی، حسابداری و حسابرسی و دیگر خدمات مورد نیاز.
- ۸- شرکت در مجامع بین‌المللی تعاون به عنوان نماینده دولت جمهوری اسلامی ایران.
- ۹- انجام معاملات لازم و ارائه خدمات مورد نیاز بخش تعاونی.
- ۱۰- اجرای برنامه‌های ترویج و آموزش تعاون برای تفهیم و تعمیم روش‌ها و برنامه‌های مختلف تعاونی و انتشار کتب و نشریات مورد لزوم تعاونی.
- ۱۱- راهنمایی مسئولان تعاونی‌ها در امور حقوقی، مالی و اداری و هدایت آنها در جهت استفاده از روش‌ها و سیستم‌های بهتر.
- ۱۲- انجام تحقیقات آماری و اطلاعاتی و مطالعه درباره فعالیت تعاونی‌ها در زمینه شناخت نارسایی‌ها و نیازهای آنها و همچنین توانایی‌ها و امکانات آنها به منظور استفاده در برنامه‌ریزی‌های مربوط.
- ۱۳- ایجاد هماهنگی در اعمال کمک‌های فنی و اداری و مالی و غیره توسط دستگاه‌های ذی‌ربط در موارد لازم به منظور اداره صحیح تعاونی‌ها.
- ۱۴- ایجاد تسهیلات لازم جهت توسعه فعالیت تعاونی‌ها در امور تولیدی.
- ۱۵- فراهم آوردن موجبات صدور تولیدات تعاونی‌ها.
- ۱۶- تهیه و تنظیم طرح‌های اساسی به منظور فراهم آوردن موجبات تحقق اهداف مندرج در اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- ۱۷- حسابرسی از تعاونی‌ها در صورت تقاضا و شکایت‌های اعضاء در حدود امکانات.
- ۱۸- جلوگیری از فعالیت اشخاص حقیقی یا حقوقی که به هر نحو از نام یا عنوان تعاونی سوءاستفاده می‌کنند.
- ۱۹- فراهم آوردن تسهیلات لازم در جهت دستیابی تعاونی‌ها به مواد اولیه و وسایل و کالاهای مورد نیاز.
- ۲۰- سیاست‌گذاری، تعیین خط‌مشی و برنامه‌ریزی در حدود مقررات و اختیارات برای توسعه و رشد بخش تعاون.
- ۲۱- فراهم آوردن تسهیلات لازم برای تهیه طرح، ایجاد، توسعه، بازسازی، نوسازی واحدهای تعاونی و نظارت بر امور آنها.



قانون اساسی شناخته شد.

۵-۱- نظر شماره ۷۸/۲۱/۵۸۵۸ مورخ ۱۳۷۸/۹/۳۰ و نظر شماره ۷۸/۲۱/۵۸۷۴ مورخ ۱۳۷۸/۱۰/۲ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۸/۹/۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۵-۱- اطلاق ماده (۱۱۶)^۱ در خصوص صدور پروانه بهره‌برداری که شامل

۲۲- تأمین شرایط و فراهم آوردن امکانات برای سرمایه‌گذاری بخش تعاونی جهت ایجاد تعاونی‌ها با اولویت تعاونی‌های تولید.

۲۳- تنظیم برنامه و تعیین نحوه کمک‌های اعتباری در حدود مقررات و اختیارات از طریق بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و کمک‌های دولتی به تعاونی‌ها.

تبصره- شورای پول و اعتبار موظف است همه‌ساله بر اساس درخواست وزارت تعاون با رعایت سیاست‌های پولی و مالی دولت نسبت به اعطای وام و کمک‌های لازم به تعاونی‌ها اقدام نماید.

۲۴- مشارکت، ایجاد، توسعه و بهره‌برداری و سرمایه‌گذاری در تعاونی‌ها و نیز انتقال یا واگذاری و فروش سهام دولت در واحدهای تولیدی و توزیعی به بخش تعاونی ضمن رعایت مفاد تبصره ماده (۱۷) این قانون.

۲۵- عضویت در شورای اقتصاد، شورای عالی صنایع، شورای پول و اعتبار، مجمع عمومی بانک‌ها، شورای عالی معادن و کمیسیون‌های مربوط به صادرات و واردات کشور و سایر مجامع با نظر هیئت دولت.

۲۶- مشارکت در تهیه و تدوین مقررات صادرات و واردات کشور.

۲۷- همکاری با مؤسسات علمی، فنی، و اقتصادی بین‌المللی و قبول عضویت و شرکت در سازمان‌ها، شوراهای، مجامع بین‌المللی مربوط به امور تعاونی.

۲۸- صدور مجوز موضوع بند (۴) ماده (۵۱).

۲۹- سلب مزایا از تعاونی‌هایی که برخلاف قانون و مقررات بخش تعاونی عمل نموده و یا برخلاف اساسنامه مصوب اقداماتی کرده باشند.

۱. ماده ۱۱۶- در اجرای ماده (۱۲) قانون معادن مصوب ۱۳۷۸/۳/۲۳، وزارت معادن و فلزات مجاز است نسبت به صدور پروانه بهره‌برداری برای سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی که فعالیت اکتشافی آنها منتهی به اخذ گواهی کشف هر نوع معدن در محدوده وظایف وزارت مذکور می‌شود، اقدام کند.

تبصره ۱- به وزارت معادن و فلزات اجازه داده می‌شود در راستای انجام وظیفه اکتشافی خود نسبت به تأسیس شرکت‌های سهامی عام غیر دولتی اکتشافی اقدام و کلیه سهام آن را به مردم عرضه نماید.

تبصره ۲- وزارت معادن و فلزات مکلف است در خصوص شناسایی و معرفی کمربندهای دارای آنومالی‌های مواد معدنی در سراسر کشور به عنوان برنامه‌ریزی کلان بخش معدن اقدام نموده و مطالعات مربوطه را تا کشف معادن درجه یک در حد استانداردهای بین‌المللی ادامه دهد.

معادن بزرگ هم می‌شود، به نحوی که دولت را مسلوب‌الاختیار نماید، خلاف اصل ۴۴ قانون اساسی است. همچنین اطلاق واگذاری بهره‌برداری چون شامل موارد بهره‌برداری انحصاری نیز می‌شود، خلاف بند (۵) اصل ۴۳ قانون اساسی است.

۱-۵-۲- نظر به اینکه احصاء مناطق گرمسیر و مرطوب در بند (ه) ماده (۱۲۶)^۱ جامع نیست و نظر به اینکه معادل‌سازی هزینه مصرف برق در مناطق گرمسیر با هزینه مصرف گاز در مناطق سردسیر و تعیین استفاده از کولر گازی تا چهار دستگاه در همین



مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۱۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۱۱۶- در اجرای ماده (۱۲) قانون معادن مصوب ۱۳۷۸/۳/۲۳، وزارت معادن و فلزات مجاز است با رعایت آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیئت وزیران می‌رسد نسبت به صدور پروانه بهره‌برداری برای سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی که فعالیت اکتشافی آنها منتهی به اخذ گواهی هر نوع معدن در محدوده وظایف وزارت مذکور می‌شود اقدام کند.

تبصره- صدور پروانه بهره‌برداری از معادن بزرگ برای بخش خصوصی (داخلی و خارجی) نباید موجبات بهره‌برداری انحصاری از یک ماده معدنی را فراهم نماید.

نظر شماره ۷۸/۲۱/۶۳۵۵ مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۲۱ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۸/۱۲/۱۵ مجلس شورای اسلامی: در ماده (۱۱۶) اشکال رفع نشده و اشکال سابق شورا به قوت خود باقی است.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۲۴ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

۱۴- ماده (۱۱۶) به شرح زیر اصلاح شد:

ماده ۱۱۶- به منظور بهره‌برداری از معادن و تشویق سرمایه‌گذاری و ایجاد زمینه رشد و توسعه اقتصادی کشور و جلوگیری از ضرر و زیان جامعه با توجه به ذیل اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی، به دولت اجازه داده می‌شود نسبت به صدور پروانه بهره‌برداری برای سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی که فعالیت اکتشافی آنها منتهی به اخذ گواهی کشف هر نوع معدن در محدوده وظایف مذکور می‌شود، به گونه‌ای که دولت مسلوب‌الاختیار نگردد، اقدام نماید.

تبصره- صدور پروانه بهره‌برداری از معادن بزرگ برای بخش خصوصی (داخلی و خارجی) نباید موجبات بهره‌برداری انحصاری از یک ماده معدنی را فراهم نماید.

(گفتنی است هر چند با اصلاح این مصوبه از سوی مجلس، ایراد مربوط به مغایرت این ماده با اصل ۴۳ بر طرف شده است، لیکن ماده (۱۱۶) اصلاحی مزبور از جهتی دیگر (مغایرت با اصل ۴۴ قانون اساسی) با ایراد شورای نگهبان مواجه شده است. برای آگاهی از ادامه‌ی مراحل بررسی این مصوبه، به ذیل اصل ۴۴ در همین مجموعه، مراجعه کنید.)

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل سوم، شماره ۱-۲۹-۱.

بند موجب افزایش مصرف می‌شود، بند (ه) ماده (۱۲۶) مغایر با بند (۹) اصل سوم و بند (۶) اصل چهل و سوم قانون اساسی است. همچنین نظر به اینکه معلوم نیست پرداخت مابه‌التفاوت از منابع داخلی موجب افزایش هزینه مناطق سردسیر می‌شود یا نه، ذیل بند یاد شده مبهم است و در صورتی که بر هزینه مناطق سردسیر بیانجامد، اضرار به غیر و مغایر با بند (۵) اصل ۴۳ قانون اساسی است.

۱-۶- نظر شماره ۶۳۵۷/۲۱/۷۸ مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۲۳ شورای نگهبان در خصوص لایحه بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور، مصوب ۱۳۷۸/۱۲/۲۱ مجلس شورای اسلامی:

۱-۶-۱- نظر به اینکه مطابق اصل سوم قانون اساسی، دولت باید در جهت تأمین خودکفایی صنعت حرکت کند و مطابق اصل چهل و سوم تأمین شرایط و امکانات کار و پرهیز از اسراف و تبذیر در مصرف و نیز پیشرفت اقتصاد کشور باید مورد توجه باشد، دادن مجوز ورود خودرو در سال ۱۳۷۹ به گونه‌ای که در بند (د) تبصره (۱۴)^۱ آمده است، مؤثر در بازار داخلی تولید خودرو و در شرایط فعلی موجب افزایش تقاضای ارز خواهد شد، و بنابراین با روح و جهت‌گیری‌های کلی اقتصادی مورد نظر قانون اساسی مغایر است.

۱-۷- نظر شماره ۸۰/۲۱/۱۵۳۷ مورخ ۱۳۸۰/۳/۱۹ شورای نگهبان در خصوص طرح تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی مصوب ۱۳۸۰/۲/۲۶ مجلس شورای اسلامی:

۱-۷-۱- ... اطلاق و عموم مصوبه مذکور در مواردی موجب سلطه بیگانه بر اقتصاد کشور و نفوذ اجانب می‌گردد ...

علی‌هذا مصوبه مذکور از جمله مواد (۱) تا (۷) و (۱۱) و (۱۳) و (۱۵) و (۱۷) و (۱۹) و (۲۱) و (۲۵) با بند «ج» و ذیل اصل ۲ و بندهای (۵) و (۶) و (۹) و (۱۲) و (۱۳) [با] اصل ۳ و اصول ۱۹ و ۲۰ و بندهای (۵) و (۸) [با] اصل ۴۳ و اصول ۴۸ و ۸۰ تا ۸۲ و ۸۵ و ۱۳۸ و ۱۵۲ و ۱۵۳ قانون اساسی مغایر شناخته شد.^۲

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل سوم، شماره ۱-۳۱.

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل دوم، شماره ۱-۳.

۱-۸- نظر شماره ۸۱/۳۰/۲۵۶۸ مورخ ۱۳۸۱/۱۲/۶ شورای نگهبان در خصوص لایحه بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور، مصوب ۱۳۸۱/۱۱/۱۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۸-۱- در بند (خ) تبصره ^۱(۷) اختصاص یک درصد از اعتبارات اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (هشتصد و پنجاه میلیارد ریال) به ساخت و نصب آثار هنرهای تجسمی، با توجه به نیاز و گرفتاری مردم از جمله اشتغال، رفع فقر و محرومیت و مشکلات مربوط به درمان، خلاف موازین شرع و مغایر بند (۱۲) اصل سوم و بند (۶) اصل ۴۳ قانون اساسی شناخته شد.

۲-۸-۱- نظر به اینکه بند (ل) تبصره ^۲(۲۱) ماهیت بودجه‌ای ندارد؛ لذا خلاف اصل ۵۲ قانون اساسی شناخته شد. علاوه بر این، در این بند، وزارت امور اقتصادی و دارایی مجاز گردیده که پرداخت تعهدات شرکت‌های ذی‌ربط را به عهده گیرد؛ اطلاق آن خلاف بند (ب) ماده (۳) از قانون سرمایه‌گذاری خارجی مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام است؛ بنابراین خلاف اصل ۱۱۲ قانون اساسی و نظریه تفسیری شورای نگهبان نسبت به اصل مذکور است؛ مضافاً اینکه عدم ترجیح سرمایه‌گذاران ایرانی بر سرمایه‌گذاران خارجی در مواردی که توانایی انجام آن را دارند، خلاف بند (۱۳) اصل سوم و بند (۸) اصل ۴۳ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۹- نظر شماره ۸۲/۳۰/۴۵۸۱ مورخ ۱۳۸۲/۸/۴ شورای نگهبان در خصوص لایحه تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مصوب ۱۳۸۲/۷/۱۳ مجلس شورای اسلامی:

۱-۹-۱- اطلاق ماده (۸) از این جهت که شامل مواردی می‌شود که بدون رعایت قانون سرمایه‌گذاری خارجی اقدامی صورت گیرد، لذا مغایر اصول متعدد قانون اساسی من جمله بند (ج) اصل ۲ و بندهای (۵)، (۹) و (۱۲) اصل ۳ و بندهای (۵) و (۸) اصل ۴۳ قانون اساسی شناخته شد.^۳

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل سوم، شماره ۱-۴۹-۱.

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل سوم، شماره ۱-۴۹-۲.

۳. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل دوم، شماره ۱-۶-۱.

۱۰-۱- نظر شماره ۸۹/۳۰/۴۰۹۶۸ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۶ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰)، مصوب ۱۳۸۹/۹/۱۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱۰-۱- در خصوص ماده (۱۰۱)^۱ تعریف، ویژگی‌ها، نحوه تشکیل و وظایف گروه اقتصادی روشن شود تا اظهار نظر ممکن گردد. همچنین اطلاق تشکیل گروه اقتصادی با منافع مشترک چون شامل مواردی می‌شود که موجب اضرار به غیر و انحصار می‌شود، مغایر بند (۵) اصل ۴۴ قانون اساسی است.

۱۱-۱- نظر شماره ۸۹/۳۰/۴۱۰۲۱ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۹ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰)، مصوب ۱۳۸۹/۹/۱۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱۱-۱- از آنجا که اطلاق ماده (۶۸ مکرر ۱۰)^۲ موجب اضرار به غیر و انحصار

۱. ماده ۱۰۱- تشکیل گروه اقتصادی با منافع مشترک با مشارکت دو یا چند شخص حقیقی و حقوقی به منظور تسهیل و گسترش فعالیت اقتصادی و تجاری برای یک دوره محدود و بر اساس قراردادی کتبی پس از ثبت در مرجع ثبت شرکت‌ها مجاز است.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۱۴ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۱۰۱- تشکیل گروه اقتصادی با منافع مشترک با مشارکت دو یا چند شخص حقیقی و حقوقی به منظور تسهیل و گسترش فعالیت اقتصادی و تجاری برای یک دوره محدود و بر اساس قراردادی کتبی پس از ثبت در مرجع ثبت شرکت‌ها در قالب شرکت مدنی و ضوابط و شرایط مربوط به آن و با رعایت موازین اسلامی و اصل منع اضرار به غیر و منع انحصار مجاز است.

۲. ماده ۶۸ مکرر ۱۰- به دولت اجازه داده می‌شود به منظور تسهیل شکل‌گیری و گسترش بنگاه‌های بزرگ، نوآور، برخوردار از صرفه‌های ناشی از مقیاس، به ویژه تعاونی‌های فراگیر و حضور مؤثر و رقابت‌پذیر در بازارهای منطقه‌ای و جهانی و جهش صادرات غیرنفتی کشور و نیز ارتقاء سطح و جذب فناوری‌های نوین و برتر به داخل کشور، با رعایت قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی:

۱- از شکل‌گیری نهادهای مالی بزرگ در زمینه فعالیت‌های بانکی، بیمه‌ای و نظایر آن، به ویژه توسط بخش غیردولتی با سرمایه‌گذاری مشترک خارجی جهت تأمین مالی و کاهش خطرپذیری سرمایه‌گذاری طرح‌های بخش غیردولتی حمایت نماید.

۲- نسبت به سازماندهی ارائه خدمات تخصصی بانکی به بنگاه‌های بزرگ در نظام بانکی کشور اقدام کند.

۳- نسبت به شناسایی و رفع موانع توسعه بنگاه‌های بزرگ به‌ویژه با سرمایه‌گذاری مشترک خارجی دارای نام و نشان تجاری معتبر در سال اول برنامه اقدام قانونی به‌عمل آورد.

۴- به‌منظور حمایت از ادغام شرکت‌های کوچک و متوسط جهت تبدیل آنها به بنگاه‌های رقابت‌پذیر، به



می‌گردد، مغایر بند (۵) اصل ۴۳ قانون اساسی شناخته شد.

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران

۱-۲- نظر شماره ۸۲/۳۰/۴۵۰۹ مورخ ۱۳۸۲/۷/۲۳ شورای نگهبان در خصوص اساسنامه شرکت مادر تخصصی سرمایه‌گذاری‌های خارجی ایران مصوب ۱۳۸۲/۶/۵ هیئت وزیران:

۱-۱-۲- اطلاق ماده (۴) و تبصره آن و نیز برخی از بندهای ماده (۵)، من جمله بندهای (الف) و (د)^۱ چون بر رعایت قانون سرمایه‌گذاری خارجی تصریح نشده، لذا از این جهت مغایر اصول متعدد من جمله بند (ج) اصل ۲ و بندهای (۵)، (۹) و (۱۲) اصل ۳ و بندهای (۵) و (۸) اصل ۴۳ قانون اساسی شناخته شد.

۳- نظرات تفسیری و مشورتي شورای نگهبان

۱-۳- نظریه تفسیری شماره ۹۳۴۸ مورخ ۱۳۶۶/۱۰/۲۴ شورای نگهبان در خصوص استعمال نخست وزیر:

ویژه در عرصه منطقه‌ای، منابع لازم را در بودجه‌های سنواتی در قالب وجوه اداره شده و یارانه سود تسهیلات پیش‌بینی نماید.

۵- از تشکیل اتحادیه شرکت‌های (کنسرسیوم‌ها) پیمانکاری بزرگ که منجر به حضور فعال آنها در سایر کشورها شود، به منظور توسعه روابط خارجی با سایر کشورها حمایت نماید.

تبصره- هرگونه تبعیض به ضرر بنگاه‌های بزرگ در ارائه کالاها و خدمات یکسان؛ از جمله قیمت مواد اولیه تحویلی به این بنگاه‌ها، نرخ حق بیمه، ضرایب مالیاتی، نرخ خدمات آب، برق، سوخت، نرخ تسهیلات، خرید محصولات تولیدی آنها و هرگونه نرخ تعرفه و غیرتعرفه‌ای توسط دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (۵) قانون محاسبات عمومی کشور در طول برنامه، به استثناء موارد قانونی مربوط به حمایت بنگاه‌های کوچک ممنوع است.

آیین‌نامه اجرایی این ماده به پیشنهاد مشترک معاونت و وزارت امور اقتصادی و دارایی، مرکز ملی رقابت، اتاق‌های تعاون و بازرگانی و صنایع و معادن ایران، حداکثر ظرف سه ماه پس از تصویب این قانون به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۱۴ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده (۶۸ مکرر) حذف شد.

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل دوم، شماره ۱-۲.

شماره: ۵۳۰۱۸

تاریخ: ۱۳۶۶/۷/۱۲

شورای محترم نگهبان

نظر به اینکه اخذ بهره و خسارات تأخیر تأدیه توسط دولت، مؤسسات و شرکت‌های ایرانی از دولت‌ها و مؤسسات و شرکت‌های خارجی بر اساس قراردادهای منعقدۀ غالباً از سوی اطراف و مراجع خارجی مغایر با موازین اسلامی و اصول ۴۳ و ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قلمداد می‌گردد، علی‌هذا خواهشمند است با توجه به اینکه اصول قانون اساسی حاکم بر روابط اتباع ایرانی است، در اجرای اصول ۴ و ۹۸ قانون اساسی اعلام نظر فرمایند:

«آیا حق اخذ بهره و خسارات تأخیر تأدیه توسط دولت و مؤسسات و شرکت‌های ایرانی از دولت‌ها، مؤسسات و شرکت‌های خارجی که در قراردادهای منعقدۀ ملحوظ یا براساس آنها ایجاد شده یا می‌شود و بنا به تفحص و تشخیص طرف ایرانی، اطراف و مراجع خارجی به لحاظ مبانی عقیدتی خود دریافت این وجوه را ممنوع ندانسته و حتی قانونی و یا مشروع می‌دانند، مغایرتی با احکام و موازین شرع مقدس اسلام و یا اصول قانون اساسی دارد؟»

میرحسین موسوی

نخست وزیر

شماره: ۹۳۴۸

تاریخ: ۱۳۶۶/۱۰/۲۴

جناب آقای مهندس موسوی

نخست وزیر محترم جمهوری اسلامی ایران

عطف به نامه شماره ۵۳۰۱۸ مورخ ۱۳۶۶/۷/۱۲، موضوع در جلسه شورای نگهبان مطرح و مورد بحث و بررسی قرار گرفت، نظر تفسیری شورای نگهبان به شرح ذیل اعلام می‌گردد:

«دریافت بهره و خسارات تأخیر تأدیه از دولت‌ها و مؤسسات و شرکت‌ها و اشخاص خارجی که بر حسب مبانی عقیدتی خود دریافت آن را ممنوع نمی‌دانند، شرعاً مجاز است؛ لذا مطالبه وصول این‌گونه وجوه مغایر با قانون اساسی نیست و

اصول چهل و سوم و چهل و نهم قانون اساسی شامل این مورد نمی باشد.»

دبیر شورای نگهبان

لطف الله صافی

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۴-۱- نظریه شماره ۲۵۳۹ مورخ ۱۳۷۰/۱۲/۲۷ شورای نگهبان در خصوص استعلام وزیر تعاون:

شماره: ۱۱۲۷

تاریخ: ۱۳۷۰/۱۱/۹

شورای محترم نگهبان

با سلام و تحیات، همان طور که مستحضرید مطابق بند (۲) اصل چهل و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بخش تعاونی به عنوان دومین رکن اساسی اقتصاد کشور شناخته شده و تعیین حدود فعالیت آن موکول به تصویب قانون گردیده است، که برای انجام این مقصود قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران در شهریورماه سال جاری به تصویب مجلس محترم شورای اسلامی رسید و توسط اعضای محترم آن شورا تأیید گردید.

بر اساس ماده شصت و پنج قانون مارالذکر، اعمال نظارت دولت بر بخش تعاونی و وظیفه حمایت و پشتیبانی از این بخش به عهده وزارت تعاون نهاده شده و مقرر گردیده است که سازمانها، ادارات و واحدهای مربوط به فعالیت های فوق در وزارت جدیدالتأسیس تعاون ادغام شوند، لیکن در بند (ج) تبصره (۴) لایحه بودجه پیشنهادی سال ۱۳۷۱ کل کشور تعاونی های فرش و اتحادیه های آنها تحت پوشش وزارت جهاد سازندگی نام برده شده است که این امر یقیناً با اهداف و قانون بخش تعاونی که ملهم از اصل چهل و سوم قانون اساسی می باشد، تناقضی آشکار دارد.

علی هذا تقاضا دارد در خصوص اصلاح آن قسمت از بند (ج) تبصره (۴) لایحه بودجه که متضمن تداخل و تکرار وظایف در وزارتخانه خواهد بود، تصمیم مقتضی اتخاذ فرمایید.

با تشکر

غلامرضا شافعی

وزیر تعاون

شماره: ۲۵۳۹

تاریخ: ۱۳۷۰/۱۲/۲۷

وزیر محترم تعاون

عطف به نامه شماره ۱۱۲۷ مورخ ۷۰/۱۱/۹؛

«اصلاح قانون با مجلس شورای اسلامی است و شورای نگهبان در این امر،

وظیفه و اختیاری ندارد.»

مدیر کل دبیرخانه شورای نگهبان

۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان

امام خمینی (ره):

وازشورای محترم نگهبان می خواهم و توصیه می کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و طایف اسلامی و ملی خود
را ایفا و تحت تاثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)



آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد
قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir